



Погребна маска Астека

ЋУТЉИВИ ИГРАЧИ

Са Јеленом Галовић, професором светске књижевности на Националном универзитету у Мексику, истраживачем у области етнологије, археологије и антропологије. - Маје и Астеци, некад и сад

Ма колико се жалили на празњикав културни живот Београда, дешава се и то да догађаји који и те како заслужују пажњу буду скромно пропраћени. Недавно је у Коларчевој задужбини завршен циклус предавања о обичајима и књижевности Маја и Астека, а предавач је била Београђанка која већ шеснаест година живи и истражује у Мексику.



Пирамида Астека

Јелена Галовић је данас професор светске књижевности на Националном универзитету у Мексико Ситију и преводилац, али поље њених интересовања укључује знања из етнологије, археологије и антропологије. Београдској публици је говорила о древним текстовима Маја и Астека (писани хијероглифима који ни до данас нису сасвим протумачени), као и о обичајима њихових потомака. Из публике су допирала бројна и разноврсна питања.



Мајански бог сунца

- Питања су ми открила да преда мном има оних који не знају ништа о Астецима и Мајама, али и оних који страсно проучавају ове древне културе – каже Јелена Галовић и додаје: „Један човек ме је питао како научници тумаче угравирану симболичку представу на гробници у Паленкеу.” То је пирамида са опсерваторијом (симболично представља планину на чијем врху обитава бог). На плочи је представљен човек у полулежећем положају, а из предела између његовог срца уздиже се дрво, са птицом на врху. Разна су тумачења. Неки сматрају да ова представа сведочи о обреду жртвовања људи (Маје су стварно приносили људске жртве). Постоје и тезе да фигура представља ванземаљца или племенског поглавара - објашњава Јелена Галовић.

Греси у камену

- Да ли је било и питања која нисте очекивали?

- Један господин се врло озбиљно занимао за то колика је температура ужареног угљевља по којем Маје ходају за време неких обреда. Рекао је да је и сам покушавао да то уради. Друге је занимало и то како су градови Маја одједном опустели, а остали нетакнути. Да ли се тло испостило, јесу ли их однеле епидемије и ратови... О томе се само нагађа.



Календар Астека

- Какав је однос Астека и Маја према споменицима и градовима који су им оставили преци?

- Материјални споменици прехиспанске културе су бројни. Куд год да кренете наилазите на пирамиде. Данашње Маје не живе у близини ових споменика, већ на ранчевима. То су колибе са храмом у средини. И храм је врста колибе, само веће. Не би се могло рећи да су везани за прехиспанску традицију грађења. Њихова архитектура данас прилагођена је обичним, свакодневним потребама.

- Учествовали сте у њиховим ритуалима. Како то изгледа?

- Проучавала сам код племена Уићола (потомака Асрека) начин на који бирају свог племенског старешину. Прво се жртвују бикови а месо, које се сматра светим, дели се у круг. Затим се неколико врачева шамана састаје и заједно сањају. Два сна која се покlope и укажу на једну исту личност, одређују будућег главара. Тако они користе снове у политичке сврхе – каже Јелена Галовић.



Пирамида Маја у Чичен Ици

- Колико су овакви обреди део стварног живота, а колико су део фолклора и напор да се очува наслеђе?

- Није то фолклор. Они стварно тако живе. Пример су и игре које изводе астечки играчи звани конћероси. Они играју сваке недеље, али су ћутљиви и крију тајну усклађених покрета. Играла сам са њима осам година. Две године сам их само гледала и учила. После су ме сами позвали да играм у центру круга, да водим игру. То је велика одговорност. Морате сасвим да се усредсредите на ритам, музику, песму. Мисли не смеју да вам лутају јер су покрети веома сложени. У прехиспанско време гршке у игри су строго кажњаване. Данас је то доста опуштеније, слободније.



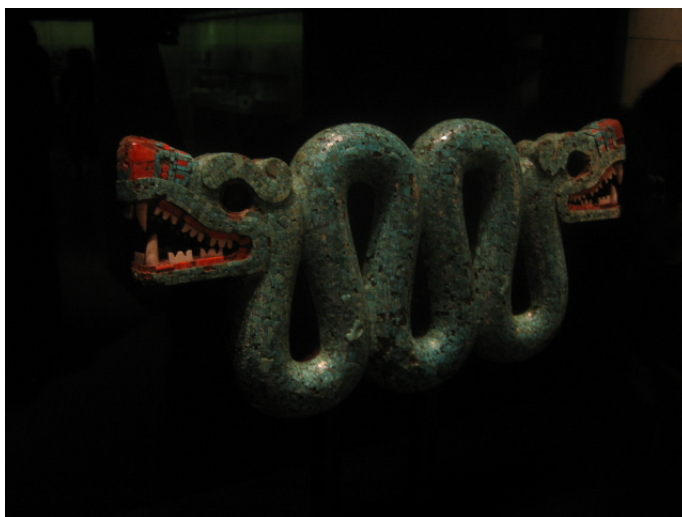
Мајанска јагуар ваза

- Шта Маје и Астеци данас сматрају етичким идеалом?

- Бити потпуна, свестрана личност попут шамана – уметник, занатлија и лекар у једној особи. Очистити се од грехова. Ритуали чишћења код конћероса су врло исцрпљујући. Хођају сатима до светилишта у Талима. У складу са величином греха бирају и величину камена који потом носе на врх брда и тамо остављају.

Психодрама

Потомци Астека Уићоли путују у своју митску земљу Вирикуту. Пролазећи кроз пустињу траже пејотл, кактус који изазива халуцинације. Верују да је у њему дух или божанство које их зове и које ће им кроз визије дати нека духовна знања. Цело племе, чак и деца имају право узимања пејотла али у строго контролисаним количинама које одређује шаман. Ожењени мушкарци и удате жене пре тога пред својим саплеменицима, у виду психодраме исповедају своје сексуалне грехе. Тако очишћени препуштају се визијама које касније покушавају да изразе на ликовни начин – израђују маске са симболичним представама или „сликају” вуном на дрвеним плочицама.



Астечка змија

- Како је живети у Мексико Ситију у овом тренутку?

- Са 20 милиона људи око себе, нимало једноставно. Пуно је криминала. Напади су уобичајена појава и врло је ризично изаћи на улицу. Некада није било тако. Нико више не може да контролише толику масу људи. Али, постоји и друга страна. Мексико Сити је град са несагледивом снагом културног живота. Управо то је оно што ме везује за тај град – каже Јелена Галовић.

У њеном преводу са шпанског, на српски језик, објављене су света књига Маја „Попол Вух” („Рад”, 1998.г.) и спис Мигела Леона Портиље „Тринаест астечких песника” („Паидеја”, 1998.г.).

Светлана Штрбац